

Sygn. akt III CSK 317/17

POSTANOWIENIE

Dnia 6 kwietnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Ministra Finansów, Ministra Inwestycji i Rozwoju oraz Ministra Przedsiębiorczości i Technologii
przeciwko J. K. i B. K.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 6 kwietnia 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego J. K.

oraz skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 1 marca 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia obu skarg kasacyjnych do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego J. K. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 12500 (dwanaście tysięcy pięćset) zł, tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargami kasacyjnymi strony powodowej Skarbu Państwa oraz pozwanego J. K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 1 marca 2017 r., sygn. akt I ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie ustaleń dotyczących okoliczności faktycznych, które są sprzeczne z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, a w szczególności oparcie ustaleń faktycznych na opinii szacującej wartość nieruchomości autorstwa biegłego M. N. i nadanie jej waloru kompletności, podczas gdy opinia ta nie wykazuje konkretnej wartości nieruchomości poprzestając na wskazaniu trzech możliwych wariantów różniących się kwotowo o kilkadziesiąt procent, art. 236 k.p.c., polegające na braku rozstrzygnięcia przez Sądy obu instancji, odnośnie do wniosku dowodowego pozwanego z dokumentów dołączonych do pisma z dnia 24 lipca 2015 r.; naruszenie prawa materialnego tj. art.

144 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (u.p.u.) przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy D. S.A. została postawiona w stan upadłości likwidacyjnej, a z treści wskazanego przepisu jednoznacznie wynika, że po ogłoszeniu upadłości postępowanie dotyczące masy upadłości może być prowadzone wyłącznie przez syndyka lub przeciwko niemu; art. 486 § 1 k.s.h. polegające na braku ustaleń przez Sady obu instancji, co do rozpoczęcia biegu terminu jednego roku określonego w tym przepisie.

Z kolei strona powodowa zarzuciła naruszenie art. 486 § 1 k.s.h. w zw. z art. 415 k.c. przez niewłaściwą wykładnię polegającą na przyjęciu, że przepisy te nie stanowią podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej prokurenta, w sytuacji, gdy przepisy te w sprawie z powództwa akcjonariusza lub osoby, której służy inny tytuł uczestnictwa w zyskach lub podziale majątku spółki, o naprawienie szkody wyrządzonej spółce przyznają legitymację bierną osobie, która szkodę wyrządziła; art. 486 § 1 k.s.h. przez niewłaściwe zastosowanie wynikające z uznania, że strona powodowa nie jest czynnie legitymowana w sprawie o naprawienie szkody wyrządzonej spółce w sytuacji, gdy Sąd ustalił, że spółka poniosła szkodę, nie wytoczyła powództwa o jej naprawienie, zaś powodowi przysługuje status akcjonariusza.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparli na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnego zagadnienia prawnego pozwany upatruje w konieczności wyjaśnienia, czy od dnia ogłoszenia upadłości spółki akcyjnej, której akcjonariuszem jest Skarb Państwa, przysługiwała mu legitymacja procesowa czynna do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych na rzecz upadłej spółki, w sytuacji, gdy zgodnie z art. 144 ust. 1 u.p.u. po ogłoszeniu upadłości postępowania sądowe, administracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez syndyka, albo przeciwko niemu.

Strona powodowa istotnego zagadnienia upatruje w konieczności wyjaśnienia, czy prokurentowi przysługuje legitymacja bierna w sprawie z powództwa akcjonariusza lub osoby, której służy inny tytuł uczestnictwa w zyskach lub podziale majątku spółki o naprawienie szkody wyrządzonej spółce akcyjnej (art. 486 § 1 k.s.h. w zw. z art. 415 k.c.).

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, iż podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 1 k.p.c.). W postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Zatem zarzuty oparte na art. 233 § 1 k.p.c. nie poddają się kontroli kasacyjnej. Z kolei w zarzutach naruszenia prawa procesowego skarżący powinien wykazać, że dane uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Pozwany nie wykazuje, jaki wpływ na wynik sprawy miało naruszenie wskazanego w skardze przepisu art. 236 k.p.c. Treść uzasadnienia zaskarżonego wyroku wskazuje, że wydając rozstrzygnięcie Sądy *meriti* oparły się na wybranym wariacie opinii biegłego sądowego, a stanowisko w tym przedmiocie zostało szczegółowo umotywowane.

Na gruncie spraw o naprawienie szkody wyrządzonej spółce z o.o., a dochodzonej na jej rzecz przez wspólnika, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że prawo żądania przez wspólnika sp. z o.o. na podstawie art. 295 § 1 k.s.h. naprawienia szkody wyrządzonej spółce stanowi jego uprawnienie organizacyjne współtworzące udział. Legitymacja ta ma charakter formalny i materialny, a legitymowany w ten sposób podmiot, nie będąc stroną stosunku prawnego, którego dotyczy sprawa może żądać jego ochrony, ustalenia lub ukształtowania niezależnie od uprawnień

strony tego stosunku, gdyż ma własny interes prawny w jego szeroko rozumianej ochronie. Ze względu na łączący wspólnika stosunek członkostwa, wspólnik ma własny interes prawny w domaganiu się sądowej ochrony praw podmiotowych przysługujących spółce (por. uzasadnienia uchwał z dnia 23 lutego 2005 r., III CZP 89/04, OSNC 2006, nr 1, poz. 6 oraz z dnia 12 grudnia 2012 r., III CZP 83/12, OSNC 2013, nr 7-8, poz. 82).

W warunkach określonych w art. 486 § 1 k.s.h. konstrukcja legitymacji akcjonariusza jest taka sama jak przedstawiona wyżej w odniesieniu do legitymacji wspólnika na podstawie art. 295 § 1 k.s.h. Zgodnie z art. 486 § k.s.h., jeżeli spółka nie wytoczy powództwa o naprawienie wyrządzonej jej szkody w terminie jednego roku od dnia ujawnienia czynu wyrządzającego szkodę każdy akcjonariusz lub osoba, której służy inny tytuł uczestnictwa w zyskach lub podziale zysku, może wnieść pozew o naprawienie szkody wyrządzonej spółce. Z względu na istotę postępowania upadłościowego i unormowania zawarte w tych przepisach brak podstaw do przyjęcia, że z chwilą ogłoszenia upadłości spółki akcyjnej do legitymacji uregulowanej w art. 486 § 1 k.s.h. ma zastosowanie art. 144 u.p.u. Przepis art. 144 u.p.u. nie pozostaje w związku z art. 486 § 1 k.s.h., który reguluje kwestę legitymacji innego podmiotu aniżeli spółka akcyjna postawiona w stan upadłości. Legitymacja akcjonariusza przewidziana w art. 486 § 1 k.s.h. jest samodzielna i niezależna w odniesieniu do legitymacji spółki akcyjnej, a to oznacza, iż z chwilą ogłoszenia upadłości spółki akcyjnej nie ulega przekształceniu w legitymację syndyka masy upadłości. Skoro D. S.A. w K. nie wytoczyła powództwa o naprawienie szkody przeciwko pozwanemu jako członkowi zarządu, to bezprzedmiotowa jest kwestia daty, od której biegnie termin jednego roku wskazany w tym przepisie. Syndyk masy upadłości jest zastępcą pośrednim spółki akcyjnej postawionej w stan upadłości, a nie także jej akcjonariuszy. Przepis art. 144 ust. 1 k.s.h. odnosi się do tych spraw, w których legitymacja przysługuje spółce akcyjnej postawionej w stan upadłości. Jakkolwiek w obu przepisach jest mowa o masie upadłości, to jednak art. 144 ust. 1 u.p.u. należy łączyć z podstawą legitymacji syndyka, który wstępuje do procesu w miejsce upadłego. Z dniem ogłoszenia upadłości upadły traci legitymację do występowania w sprawach, które dotyczą masy upadłości (art. 75 u.p.u.), pozostaje natomiast stroną w znaczeniu

materialno-prawnym, jako podmiot stosunku prawnego, z którego wyniknął określony spór. Dlatego też ogólne stwierdzenie, bez analizy prawnej zawarte w uzasadnieniu powołanej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2012 r., III CZP 83/12, dotyczącej innego zagadnienia prawnego, nie może stanowić podstawy do uznania, iż w sprawie - mając też na względzie jasne wywody prawne i zastosowane zasady wykładni Sądu drugiej instancji - występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Szczególny charakter przepisu art. 486 § 1 k.s.h., kreujący legitymację akcjonariusza do wytoczenia powództwa o naprawienie szkody wyrządzonej spółce wynika także i stąd, że skuteczność merytoryczna wytoczenia tego rodzaju powództwa przez samą spółkę przeciwko członkowi zarządu jest uzależniona od podjęcia stosownej uchwały przez walne zgromadzenie (art. 393 pkt 2 k.s.h.). Nadto co do zasady, legitymacja akcjonariusza wynikająca z art. 486 § 1 k.s.h. i wniesienie przez niego powództwa, nie wyłącza legitymacji samej spółki, którą po ogłoszeniu jej upadłości może realizować syndyk masy upadłości.

W stanie faktycznym sprawy nie zachodzi również potrzeba rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego w skardze kasacyjnej strony powodowej. Przede wszystkim bowiem strona powodowa wytoczyła powództwo oparte na konstrukcji art. 486 § 1 k.s.h., czyli domagała się zapłaty na rzecz spółki akcyjnej. W związku z tym, że art. 483 § 1 k.s.h. wymienia jako podmioty biernie legitymowane członków zarządu, rady nadzorczej oraz likwidatora, a zatem nie obejmuje prokurenta spółki akcyjnej, strona powodowa wskazała podstawę prawną z art. 486 § 1 k.s.h. w zw. z art. 415 k.c. Stan faktyczny sprawy wyklucza przyjęcie odpowiedzialności pozwanej jako prokurenta w stosunku do spółki na podstawie art. 479-482 i 484 k.s.h. Jak wspomniano wyżej art. 486 § 1 k.c. ma charakter wyjątkowy z tego względu, że przyznaje legitymację podmiotowi, któremu bezpośrednio nie została wyrządzona szkoda, a po drugie podmiot ten może dochodzić odszkodowania nie na swoją rzecz, lecz na rzecz spółki, której jest akcjonariuszem. W związku z tym, przy podstawie prawnej z art. 415 k.c. (w zw. z art. 490 k.s.h.) musiałby domagać się zasądzenia odszkodowania na swoją rzecz, a nie na rzecz spółki akcyjnej, wykazując rzecz jasna, własną szkodę oraz adekwatny związek przyczynowy między działaniem prokurenta a własną szkodą.

W niniejszej sprawie strona powodowa nie domaga się zapłaty na swoją rzecz, zaś podstawa faktyczna powództwa nie obejmuje okoliczności dotyczących poniesienia przez stronę powodową własnego uszczerbku majątkowego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 9 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie Dz. U. 2015, poz. 1800, ze zm. w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. 2016, poz. 1668).

jw

r.g.